

100/98 Beyyine Suresi

1. Bu ve altıncı ayet, Hz. Muhammed'e (s) ve onun getirdiği Kur'an'a inanmayan Kitap Ehlini müşrikler gibi kâfir sayıyor, aynı kategoride değerlendiriyor ve onları yaratılmışların en şerlisi sayıyor (Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Kur'an'ın tebliğiyle karşılaşınca kadar Ehl-i kitabın da, müşriklerin de kendilerini mahkûm ettikleri batıl inanç ve düşüncelerden kurtulma imkânları yoktu. Çünkü kurtarmak anlamına gelen "fekke" kelimesi "infial" kalıbında bağdan kurtulmak ve çözülmek anlamına gelmektedir. Aslında her iki kesim de bunalım içindeydi ve bu nedenle peygamber bekliyorlardı (Ragıb, *Müfredat*). Özellikle Kitap ehli bekledikleri peygamber kendilerinden değil de İsmailoğullarından çıkınca yan çizdiler. Onların münafıklarla ve kâfirlerle nasıl işbirliği içinde olduklarını görmek için bkz. 4/Nisa 51; 59/Haşr 11-17.

2. İkinci ayetteki "Tertemiz sayfalar"dan kasıt, muharref olmayan, küfür ve şirk gibi çirkinlikler bulaşmamış olan Kur'an'dır. Birinci ayetteki belge anlamına gelen "Beyyine" kelimesinin açıklamasıdır (Zemahşerî, *Keşşaf*). Üçüncü ayette zikredilen sağlam kitaplarsa Tevrat ve İncil gibi kitapların orijinal halleridir ve Kur'an'ın içerisinde mündemiçtir (Maverdî, *en-Nüket*; İzz b. Abdisselam, *et-Tefsir*). Çünkü Kur'an, önceki kitapların tasdikidir ve Allah'ın vahyinde çelişki olmaz (12/Yusuf 111; 42/Şûrâ 13; 2/Bakara 97-101).

3. "Hanif" kelimesi için bkz. 30/Rum 30; Hamdi Yazır, *Hak Dini*.

4. Daha önceki dinler de bozulmadan önce tevhid diniydi ve o kitaplarda da namaz ve zekât emredilmişti. Dosdoğru din, bu çelişkisiz dindir.

5. 1. ayet.

6. Bu ayetlerde "yaratılmışların hayırlı ve şerlileri" diye yapılan genel tasnifleri "İnsanların hayırlıları ve şerlileri" şeklinde sınırlı anlamda değerlendirmek de mümkündür. Bu genellikte ele alanlar, melekler ve cinler gibi varlıkları da ayetin kapsamı içinde değerlendirmişlerdir. Çünkü "Beriyye" kelimesi, "Bârî'nin yarattığı yaratıklar" anlamına gelmektedir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*).

7. Adn cennetlerinin açıklaması için bkz. 38/Sâd 50.

8. "Haşyet" kelimesi korku demektir. Ancak burada söz konusu olan korku, dehşet karşısında hissedilen bir ürküntü değil, takva kelimesi gibi saygıyla karışık bir hassasiyet ve çekingenlik halidir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Dile getirilen güzel meziyetlerin ve onlara sahip olanlara verilen müjdelerin anlatıldığı bu ayetleri Hz. Peygamber'in (s), vahiy kâtibi Ubey bin Kab'a okuduğu, Ubey'in de gözyaşlarına engel olamadığı rivayet edilmiştir (Buharî, *Tefsir* 98).